

Handläggare
Hanna Markkula
Telefon: 08-508 10 133

Till
Östermalms stadsdelsnämnd
2016-08-25

Delrapport från Äldreboendeutredningen

Remiss från kommunstyrelsen, dnr 152-1056/2016

Förvaltningens förslag till beslut

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Christina Klang
stadsdelsdirektör

Marianne Snell
avdelningschef

Sammanfattning

I budget 2015 beslutade kommunfullmäktige att en utredning skulle göras för att tydliggöra behovet av hur olika bostäder för äldre ska tillgodoses. Under 2015 tillsattes mot bakgrund av detta en utredning, Äldreboendeutredningen, inom stadsledningskontoret. I utredningens delrapport finns en nulägesbeskrivning av biståndsbedömda och icke biståndsbedömda boenden för äldre, befolknings- och behovsutvecklingen inom äldreomsorgen samt analyser och förslag som syftar till att tillgodose behovet av bostäder för äldre. Ett huvudförslag är att staden ska erbjuda tre boendeformer för äldre, trygghetsboende med aktivitetscenter, servicehus och vård- och omsorgsboende. Det lämnas också förslag på hur tillgängligheten ska öka inom det ordinära bostadsbeståndet samt hur informationen kring boende för äldre kan förbättras. Förvaltningen ställer sig i allt väsentligt bakom utredningens förslag.

Remissbehandling

Kommunstyrelsen har begärt yttrande över stadsledningskontorets förslag till Delrapport från Äldreboendeutredningen.

Remissinstanserna är samtliga stadsdelsnämnder, exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, äldrenämnden, SLK, PRO, SPF, Bräcke Diakoni, Aleris Vårdföretag, Stockholms stadshus AB och kommunstyrelsens pensionärsråd. Yttrandet ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 1 september 2016.

Bakgrund

I budget 2015 beslutade kommunfullmäktige att en utredning skulle göras för att tydliggöra behovet av hur olika bostäder för äldre ska tillgodoses. Under 2015 tillsattes den utredning som kom att kallas Äldreboendeutredningen. Styrgruppen har i projektplanen angett att utredningens mål ska vara att ”föreslå hur staden ska tillgodose behovet av anpassat boende för äldre inom Stockholms stad samt tydliggöra funktionen för olika boendeformer av bostäder för äldre i syfte att höja trygghet och skapa gemenskap”. Utredningen omfattar inte privata fastighetsägare eller bedömningar som sker inom stadens ordinarie äldreboendeplanering.

Ärendet

I ärendet presenteras en första delrapport från Äldreboendeutredningen. Den innefattar bland annat en nulägesbeskrivning av biståndsbedömda och icke biståndsbedömda boenden, prognoser utifrån befolknings- och behovsutvecklingen inom äldreomsorgen samt analyser och förslag som syftar till att tillgodose behovet av bostäder för äldre.

Nulägesbeskrivning

Seniorboende och trygghetsboende är boenden för äldre utan biståndsbedömning. Inom stadens kommunala bostadsbolag finns idag ca 1 407 lägenheter i seniorboende och 544 lägenheter i trygghetsboende. Vård- och omsorgsboende inklusive profilboende, korttidsboende och intressentboende samt servicehus kräver biståndsbeslut. Staden har tillgång till ca 6 550 platser i vård- och omsorgsboende och 1 673 servicehuslägenheter. När det gäller det ordinarie bostadsbeståndet så har utredningen tagit del av inventeringar som de kommunala bostadsbolagen har gjort av tillgängligheten i sina bostäder.

Prognos

Stockholms stad står som övriga landet för en kraftig ökning av antalet äldre. Fram till 2040 blir det nästan 100 000 fler personer över 65 år varav drygt 35 000 fler som är 80 år och äldre. Den största andelen av de som har äldreomsorg idag bor i ordinärt boende med

hemtjänst, endast cirka fem procent bor i särskilt boende och prognosen är att så kommer det även vara framöver. Trots dessa antagen fastslår utredningen att i och med att de äldre ökar kommer staden behöva bygga ut vård- och omsorgsboendena i framtiden. Efter 2024 behöver staden öppna ett nytt boende om året fram till 2040 för att täcka behoven.

Analys – dagens boendeformer och konstaterade brister

Seniorboende innebär en möjlighet för äldre att flytta till en tillgänglig bostad och är ett kategoriboende för äldre inom det ordinarie bostadsbeståndet. Utredningen har därför inte arbetat med definitionen av seniorboende.

Trygghetsboende inrättades i staden år 2009 för personer som fyllt 75 år. Boendeformen ska ha en högre grad av trygghet än seniorboende med tillgång till bl.a. trygghetslarm, personal som en gemensam resurs och gemensamhetslokal. Kötiden varierar idag kraftigt mellan aktuella boenden och attraktiviteten påverkas av faktorer som hyresnivå och läge. Många äldre undrar också vad tryggheten består i. Utredningen gör bedömningen att boendeformen har blivit allt för lik seniorboende och i för liten utsträckning kan ge den trygghet som äldre efterfrågar.

Servicehusen har de senaste åren minskat i antal och betydelse för äldreomsorgen. Analyser påvisar att de som idag flyttar till servicehusen har vitt skilda behov vilket troligen beror på att en brist på definition av målgrupp och innehåll. Det finns även skillnader i hur de äldre ser på möjligheten att få en servicehuslägenhet och stadens biståndsbedömning. Enligt utredningen kan de äldres förväntningar på möjligheten att få servicehus således vara för hög och staden har inte lyckats förmedla aktuella kriterier.

Utredningen konstaterar att det är viktigt att staden, förutom att utveckla hemtjänsten, i högre grad arbetar med frågan om hur de äldre bor inom det *ordinarie bostadsbeståndet*. Dock så konstateras det att det råder brist på statistik och information om tillgängliga bostäder och få fastighetsägare har gjort tillgänglighetsinventeringar. Tillgänglighetsanpassade lägenheter återanvänds i liten omfattning samt att bostadsanpassningar till stora värden ofta återställs. Staden efterfrågar en samordning i frågan om tillgänglighet.

Kommunikation kring boende för äldre

Stadens kommunikation om de äldres boende och alternativ som finns när den enskilde vill flytta tar i hög utsträckning sin utgångspunkt i äldreomsorgen och det biståndsbedömda boendet alternativt senior- och trygghetsboende. Utredningen konstaterar att staden saknar

uppdrag att tillhandahålla information om olika alternativ för den äldre att överväga när rörelseförmågan sviktar och det kan vara aktuellt att flytta.

Sammanfattning av utredningens förslag

Utredningen föreslår att staden ska erbjuda tre boendeformer för äldre – trygghetsboende med aktivitetscenter, servicehus och vård- och omsorgsboende. Trygghetsboende med aktivitetscenter är inte ett namn utan ska ses som en beskrivning av boendeformen.

Utredningen föreslår att inriktningen bör vara att dagens senior- och trygghetsboenden, ca 1 500 lägenheter, omvandlas till trygghetsboenden med aktivitetscenter. Det är dock inte klargjort om alla fastigheter lämpar sig för detta. Utredningen föreslår att stadsdelsnämnderna ska ansvara för de nya aktivitetscentren. Den primära uppgiften i dessa ska vara att ordna aktiviteter och skapa en social gemenskap. Det föreslås vara samma förmedlingsregler till trygghetsboende med aktivitetscenter som för dagens trygghetsboende.

Omvandlingen av dagens trygghetsboenden till trygghetsboende med aktivitetscentra föreslås starta under 2017 och omvandling av seniorboenden påbörjas 2018. Det föreslås vidare att en ny utredning tillsätts med uppdrag att utreda i vilken omfattning andra fastigheter kan omvandlas till den nya inriktningen. Denna utredning ska även redogöra för de ekonomiska konsekvenserna.

Utredningen föreslår vidare att målgruppen för servicehus bör tydliggöras. Servicehus föreslås vara begränsad till äldre med ett omvårdnadsbehov. Inga förändringar föreslås vad gäller vård- och omsorgsboende. Stadens äldreboendeplanering föreslås få ett utökat uppdrag genom att även bedöma dimensioneringen av trygghetsboende med aktivitetscentra och servicehus på kort och lång sikt.

Det föreslås att en strategi för det ordinarie bostadsbeståndet tas fram i samverkan med berörda nämnder. Fler lägenheter behöver tillgänglighetsinventeras och det ska vara lätt att få information om detta. Bostadsförmedlingen bör utveckla system för att söka på tillgängliga bostäder och staden bör arbeta för att privata fastighetsägare tillgänglighetsinventerar. Fler bostadsanpassade lägenheter bör förmedlas till rätt målgrupp ex genom förtur. Arbeta för att minska återställningar av bostadsanpassningar.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom äldreomsorgsavdelningen. Ärendet har behandlats i stadsdelsnämndens pensionärsråd den 15 augusti och i förvaltningsgruppen den 16 augusti. Information till landstinget kommer att ges.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ställer sig i allt väsentligt bakom förslagen och vill lyfta fram att utredningen är välkommen och väl genomarbetad. Förslagen förefaller vara väl förankrade i staden genom arbetet i projektgruppen. Förvaltningen kommer med stort intresse att ta del av utredningens slutrapport.

Liksom vad det framgår av utredningen anser förvaltningen att det finns behov av en ambitionshöjning när det gäller de ej biståndsbedömda boendeformerna för äldre. Det är därför positivt att nuvarande senior- och trygghetsboendena föreslås omvandlas till trygghetsboenden med aktivitetscenter. Det är ett steg i rätt riktning och bidrar förhoppningsvis också till att göra stadens olika boendeformer för äldre mer överskådliga.

Genom de föreslagna aktivitetscentren ökar förutsättningarna att tillgodose de behov av trygghet och social gemenskap som nuvarande trygghetsboenden kan ha svårt att erbjuda. Förvaltningen ställer sig bakom förslaget att det ska vara stadsdelsnämnderna som ansvarar för aktivitetscentren. Det blir en närmare koppling till äldreomsorgen och den kompetens som finns inom området. Det är emellertid angeläget att en kostnadsanalys görs av vilka eventuella merkostnader detta kan innebära för stadsdelsnämnderna.

Syftet med aktivitetscentren är att motverka otrygghet och ensamhet. Dock anser förvaltningen att det är otydligt hur dessa ska organiseras och vad de bör innehålla. Det är av stor vikt att dessa centra får ett likvärdigt och jämförbart innehåll på stadens trygghetsboenden. De äldre ska veta vad man kan förvänta sig och ställa krav på när man flyttar till denna boendeform. Innehållet kan med fördel planeras gemensamt med de boende och utifrån särskilda behov på respektive boende. Dock anser förvaltningen att en uppdragsbeskrivning eller riktlinjer tas fram centralt av staden.

Inom servicehusen bor idag personer med skiftande behov som inte alltid kan tillgodoses inom denna boendeform. Det är som förvaltningen ser det positivt att servicehusens målgrupp föreslås bli tydligare och vara mer begränsad till personer med omvårdnadsbehov. I kombination med att trygghetsboende med aktivitetscentret föreslås

införas så kan denna boendeform erbjudas till de äldre som lider av ensamhet och otrygghet och inte främst behöver de hälso- och sjukvårdsinsatser som kommunen ansvarar för på servicehusen.

Förvaltningen delar utredningens förslag om framtagande av en strategi och god samordning för det ordinära bostadsbeståndet. Det är ur både individ- och samhällsperspektiv en vinst om en större andel äldre kan leva självständig i en tillgänglig bostad. I sammanhanget är det också en fördel att staden för en kommunikation kring de äldres boende och vilka alternativ som finns i ett tidigt skede. Det är av stor vikt nu när staden står inför den ökning av antalet äldre som prognostiseras.

Bilaga

Remiss - Delrapport från Äldreboendeutredningen